

A HÜLYÉK OKTATÁSÁNAK és IRODALMÁNAK

TÖRTÉNETE

KÜLFÖLDÖN és HAZÁNKBAN.

Különböző kutforrások nyomán

összeállította:

B E R I N Z A J Á N O S

a képezhető hülyék és gyengeelméjűek

budapesti intézetének igazgatója.

V Á C Z ,

1901 - 1902.

TARTALOMJEGYZÉK

I. A hülyék nevelésének története általában	3. lap
II. Guggenmoos, Guggenbühl.	6. "
III. A német intézetek fejlődése	12. "
Hubertsburg	13. "
Mariaberg	14. "
Stetten, Schleswig	15. "
Ecksberg; Neuendettelsan; München-Gladbach.	16. "
Asterdorf; Krückenmühle; Potsdam	17. "
Daldorf	18. "
Lignitz; Leschnitz; Kraschnitz	19. "
IV. Francia intézetekről	
Bicetre	19. "
La-Salpetriere; Asile de Villejnf.	22. "
V. A többi külföldi intézetek fejlődése.	
1. Anglia.	23. "
2. Hollandia, 3. Oroszország, 4. Skócia, 5. Írország	
6. Skandinávia, 7. Schweitz, 8. Ausztria	24. "
VI. A gyenge tehetségűek nevelésének története	26. "
VII. Irodalom	28. "

I. A hülyék nevelésének története általában.

X

Kétségtelenül igaz, hogy egyes, a fejlődésben hátramaradt egyének, hülye, siketnéma stb. emberek minden időben léteztek. A bányászág különösen, azaz a szellemnek oly mérvű hátramaradottsága, mely az illetőt az öntevékenységre képtelenné teszi, a régi népeknél is előfordult. Az aegyptomiaknál pl. több templomuk volt, a hova a tébolyodottakat és butákat vitték és különféle ceremóniák által kísérelték meg gyógyításukat. A törökök Konstantinápoly elfoglalása után minden mecset mellé menedékhelyet építettek a szellemi betegek és a szellemileg gyengék számára. ^{John Thompson} Thompson is, a híres angol tudós, a ki a föld legnagyobb részét átutazta, Ázsiában a mohammedánoknál, valamint a Kis - Ázsiáknál, perzsáknál talált gondoskodást a hülyékről.

Hogy azonban ezen abnormaliák az ó-korban endemikusan fordultak - e elő, avagy csak szórványosan, arról nincsenek biztos adataink. De Hypokrates / Kr. e. 480. / már tudta, hogy a mélyen fekvő mocsaras és meleg levegőt, tisztító szeleket nélkülöző, magas hegyektől környezett völgyek lakói gyengék, testileg és szellemileg lusták, míg a tiszta hegyi levegőt élvezők erősek, izmosak, testileg és szellemileg ügyesek.

Ebben a korban azonban még csak profilaktikus intézkedéseket sem találunk, a min nem is csodálkozhatunk, ha tudjuk azt, hogy az ó-kor társasága teljesen politikai, nevelése pedig a nemzeti nevelés korszaka volt. Az egyént csak azért nevelték, hogy jó katona legyen belőle s így az állam céljait segítse elő. Tudjuk azt, hogy a spártaiak az olyan gyermekeket, a kik a társadalom számára hasznosaknak

nem valhattak, a Taygetos hegyről a mélységbe dobták, tehát mint az állam terheit megsemmisítették. A görögök és rómaiak a testi vagy szellemi fogyatkozással bíró egyéneket kizárták a népből. Az egész egyén tehát csak annyiban játszott szerepet, a mennyiben kasztjának hasznára lehetett. Ily eszmék mellett tehát a humanus nevelés nem igen verhetett gyökeret. A kereszténység elterjedése a nevelés nemzeti voltát megtörte és a testvériség eszméjét szabadon terjesztette. A humanus nevelés eszméje úgy látszott, az emberiség korcsai számára is megváltást hoz. Tényleg betiltotta az ó-kor politikai gyilkosságait és az izgalmasságot nemcsak mindenki kötelességévé tette, de egyes rendek hivatására rendelte. Az akkori történelmi események azonban nem engedték, hogy ezen nevelési eszme általánosan uralomra kerüljön. Az ó-korban gyökeret vert fanatizmus és babona az emberiséget a szerencsétlenekkel szemben a másik szélsőségbe vitte. De nemcsak a középkorban, hanem még az új-kor elején is vallásos tisztelőben részesített hülyéket és eszelősöket találunk. A kretint a ház áldásának tekintették. Az orientális nepek az örülteknek és eszelősöknek kiváló hatalmat tulajdonítottak. Sőt némely vidékeken a babonában annyira mentek, hogy egyes családok, hogy családi kretint szerezzenek, egyik gyermeküket olyan vidékre küldték, hol a hülyeség endemikus volt. Itt semmiféle nevelésben, oktatásban nem részesült és részint ennél fogva, részint pedig lokális okok következtében idővel testilag és szellemileg elkorcsosodtak. A középkorban tehát ezen szerencsétlenek találtak ugyan menhelyet, de magára a baj orvoslására nem gondoltak. Egy német pap, D i s s e l h o f említ egy rendeletet, melyet Würzburg érseke adott ki, hogy a falu lakói más vidék lakóival lépjenek házasságra, hogy az endemikus kretinizmusnak gát vettessék. Ő tehát már profilaktikus óvintézkedéseket ajánlott. A reformatio idejében szintén nem történt ezek érdekében semmi. Később S p e n e r és F r a n k e vették a szerencsétleneket orvosi

Erilőp Lakat német reform. a protestáns megalapítója 1635-1705, berlini professzor lett.

talmukba és a szeretet által akarták vallásosságra nevelni. A gyógy-
 paedagogiáról azonban mai értelemben szó sem lehetett, gyógyításukat
 ép oly lehetetlennek tartották, mint képtelenségnek hitték a ^{szent} beszédre
 oktatni. A tébolyodottakkal sorozták a hülyét egy kategori-
 ába és a statistikájuk sem volt megbízható, mert egyes családok el-
 hallgatták, hogy hülye gyermekük van. Számuk nagysága tehát nem volt
 ismeretes. S e n g e l m a n n említi, hogy mielőtt az alsterdorfi
 intézetet alapította, alig volt hülye a vidéken, midőn pedig megnyi-
 totta, egyik a másik után jött. Hogy a hülyeség Svájcban endemiku-
 san előfordult, arra nézve első biztos adataink a 16. századból ered-
 nek. F e l i x P l a t e r baseli egyetemi tanár írta az első
 számbavehető munkát a Wallisban gyakran előforduló tompaelméjű és si-
 ketnéma emberekről. F o r e e s t hollandi orvos is körülbelül ek-
 kor írta, hogy Olaszországban való utazása alkalmával Wellinben sok
 ilyen szerencsétlent talált. A 18 - i k s z á z a d m á s o d i k
 f e l é b e n , m i d ő n a v a l l á s é s t u d o m á n y
 m á s i r á n y b a n k e z d e t t m o z o g n i , m i d ő n
 R o u s s e a u a t u d o m á n y o s k u t a t á s n a k i s
 m á s i r á n y t a d o t t , P e s t a l o z z i s z e l l e m e
 m i n d e n i r á n y b a n [á t h a t o t t a a n e v e l é s t ,
 k e z d ő d ö t t a t u l a j d o n k é p e n i g y ó g y p a e -
 d a g o g i a . E z e n i d ő b e n a l a p i t o t t a H a ü y B a l á z s a z e l -
 s ő v a k o k , A b b é d e l É p é e a z e l s ő s i k e t n é m á k i n t é z e t é t
 1770. Ugyanekkor egy genfi természettudós is vizsgálódásai körébe
 vonta a Svájcban előforduló kretinizmust. 1781. I. N a p o l e o n
 m í r m e g s z á m l á l t a t t a ő k e t , s z á m u k W a l l i s k a n t o n b a n 3000 v o l t . S z á n d é -
 k a v o l t a v e s z é l y e z t e t e t t v i d é k e k l a k ó i t e g é s z s é g e s e b b v i d é k r e t a l e -
 p i t e n i , d e t e r v e n e m s i k e r ü l t , m e r t a n é p n e m a k a r t a a m í r m e g s z o -
 k o t t h á z i t ü z h e l y é t i d e g e n n e l f e l c s e r é l n i . E g y F e r i n g n e v ű n é -
 m e t o r v o s 1821. m e g j a l e n t o r v o s i m u n k á j á b a n a z t a z ó h a j t á s á t f e j e z t e

ki, hogy a nagy városokban, ahol sok hülye található, létesítsenek ezek számára épen úgy nevelő intézeteket, mint a siketnémák és vakok számára. Szava azonban elhangzott a pusztában. Így a 19. század elején is csak elméleti maradt a hülyékről való gondoskodás.

II. G u g g e n m o o s , G u g g e n b ü h l .
/ A b e n d b e r g . /

Habár azelőtt is egyes hülyék itt - ott menedékhelyet találtak, mégis Guggenmoos salzburgi tanítót illeti a dicsőség, azért, hogy hülyék oktatásával rendszeresen kezdett foglalkozni. Ő ugyanis 1816-ban / más adat szerint 1828 / Salzburgban intézetet alapított kretinek számára. Az osztrák kormány-tanácsos / Dr. Knoicz / ki maga is Salzburgban lakott, pártfogolta a hülyék ügyét s Guggenmoosról úgy nyilatkozik, hogy sikereket ért el. Miután azonban anyagi zavarokkal kellett küzdenie, támogatásért folyamodott a hatóságokhoz, ezek azonban megtagadták a támogatást s így intézetét már 1835-ben bezárta. Guggenmoos intézetének bezárása után ugyanabban az évben egy württembergi lelkész alapított intézetet a gyengeelméjűek számára, ez 1857 - ben állami segélylyel Mariabergbe helyeztetett át.

Guggenbühl. Legnagyobb lendületet nyert ez ügy dr. G u g - g e n b ü h l fiatal svájci orvos fellelépésével, a kinek gyakran volt alkalma hazájának a torz-alakjait látni és a ki e baj orvoslását élete feladatává tette. Az alpuvidékeken tett ismételt utazásain - írja Guggenbühl - figyelmemet ezen bajra irányították. Mint nincsen betegség, melynek gyógyító szere nem volna, itt is minden jel arra mutat, hogy a segítség lehetséges. Láttam Churban egy kretint, a ki a városban minden embernek tudta a születési évét, a meghaltaknak a halála napját a nélkül, hogy az ember más értelmesebb, összefüggőt tudott volna mondani. Seedorfban egy elkomorodott leányt találtam egy feszület előtt térdelni, hangosan imádkozni, mely imádságra őt gépi-

esen betanították. Mindez azon benyomást gyakorolta reám, hogy ezen szerencsetlenek baját lehet nemileg enyhíteni." Sokat utazott, megfigyelte a bajt, kutatta okait és e téren tett tapasztalatait feljegyezte. Áttanulmányozta az e téren megjelent irodalmat, ez is csak arról győzte meg őt, hogy a hülyéknek csupán a tudományos kutatás keveset használ, hanem velük szemben személyes önfeláldozással és szeretettel tenni kell valamit. A hülyeség legalsó fokán állókat tette megfigyelése tárgyává. Miután pedig meggyőződött, hogy ezen endemikusan előforduló bajnak, elfajzásnak oka csakis atmoszferikus természetű, a svájci közhasznú egyesületnek javaslatot terjesztett elő a hülyeség gyógyítására. Szerinte valamely szép, jó levegőjű hegyen kellene egy intézetet létesíteni, a hova a gyermeket rögtön be kellene adni, mihelyt rajta a hülyeség jelei mutatkoznak, hogy ott a hegyi levegő behatása alatt testileg és szellemileg fejlődhessék.

Ezen egyesület Guggenbühl javaslatát a svájci természettudományi társulathoz utasította, mely ezt az ügyet megillető komolysággal tárgyalta. Pályadíjat tűzött ki egy hülyeséget tárgyaló nagyobb munkára, felszólította egyes kantonokban levő fiókjait, hogy a kretinizmust saját hatáskörükben is kutassák és az eredményt időnként közöljék a központtal. A természettudományi társulat tényleg egy bizottságot alapított Guggenbühl eszméjének megvalósítására. Az elnök felkérte a kiválóbb tagokat nyilatkozatra. Mindnyájan meg voltak róla győződve, hogy Guggenbühl által tett javaslat végrehajtásával nagyon sok gyermeket lehetne a nyomortól megmenteni. Ezzel egyidejűleg Guggenbühl az akkor igen elterjedt „Malteus Weltkunde” című lapban a svájci kretineket meghatóan jellemző segelyszózatot tett közzé, mely egész Európában viszhangra talált. Ugyanezen időben C a s t o f e r, a híres svájci főerdész az A b e n d b e r g e n Interlaken mellett 3000 verstnyi ültetést létesített s ott telepet akart felállítani. Amint ő Guggenbühl vállalatát meghallotta, a legnagyobb készséggel

ajánlotta fel e területet az intézet céljaira s nemsokára czélszerű épületek fürdővel, játszóterekkel állottak rendelkezésére s így Guggenbühl tényleg 1841 tavaszán megvalósította eszméjét és az Abendbergen a természettudományi társulat segítségével intézetét megnyitotta. Mintha az emberiség az elmúlt évszázadok összes mulasztásait most egyszerre akarta volna jóvá tenni, nemcsak egész Európában, de még Amerikában is, a fiatal orvos kö-ré csoportosult minden emberbarát, hogy a krotinizmust legyőzzék. Segélyszózata szikraként hatott el mindenfelé. Mindenütt pénzt gyűjtöttek e nemes célra és gazdag adományok érkeztek Abendbergbe a hülyék megmentésére. Az intézet megnyitása után csakhamar bucsujáró helye lett minden nemzetű és állásu emberbarátnak. Természettudósok, papok, orvosok, paedagogusok, sőt fejedelmek, ministerek is megtették a fáradságos utat a magas hegyre és ott dicsérték a hülyék megmentőjét. De nem is találhatott volna Guggenbühl intézete számára alkalmasabb helyet. Egészségi szempontból minden igénynek megfelelt és a mi az érzékfejlesztés szempontjából fontos, a természet elbájoló szépsége minden látogatót elragadott. E szépség még a tompaelméjűre is hatott. Nem egy látogató győződött meg róla, hogy lesznek azok figyelmessé, az ablakhoz futnak s a csodálkozás hangjaiban törnek ki, midőn a mennydörgést a magasban hallották, midőn a villám a levegőt átczikkázta és a sűrű zápor a völgybe nyilként repült le. Ez meg is felelt Guggenbühlnak, mert az érzékszervek gyakorlása volt az ő paedagiájának alapja. Első sorban tehát ily módon a szem gyakorolt-atott. A hallóidegek izgatására szolgáltak a zene, ének, mely gyakran napirenden volt orgona kíséret mellett. A gyengébbeknél erősebb hangszerek, harang, dob használtattak. Az izlés érzékét is külön gyakorolták; így a keserű ^{keserű} quassia főzettel, a savanyu eczettel, az édes cukorral vagy mézzel, az összehuzó vad almával, a

sós konyhasóval, az aromatikus ételekkel érzékeltették. Az akarat jó-
ra irányítására kellett törekednie az egész személyzetnek. A gyengébb
akarat izmosítására, erősítésére a tornászat szolgált. Amint a testi
fejlődés valamivel előbbre haladt, a házi, kerti munkákat tartotta
legjobb gymnasztikának, melyekkel egyszersmint előkészítette a növen-
dékeket a polgári életre. Tejfel, vízzel, hussal, bő adagu fehér ke-
nyérrel táplálta a növendékeket, a krumplit teljesen kizárta. Für-
désben, masszírozásban, mozgásban nem volt hiány. Természetesen min-
dig tekintettel volt a növendékek egyéniségére. Azon véleményben volt,
hogy az értelmesebb hülyék számára egy pár épeszü gyermek ottartása
jó hatással van, tartott is épeszü gyermeket, hogy jó példát adjanak
a hülyéknek. Ezzel ő meg akarta az akkor is már bizonyára, de főkép
napjainkban uralkodó azon nézetet cáfolni, hogy a hülye gyermekek
csak károsan hathatnak a normálisakra. Ez csak előítélet. Semmit sem
hagyott kísérlet nélkül, a miről csak gondolta, hogy bizonyos mérv-
ben előmozdithatja a növendékek jólétét. Egy cseléd két értelmes gyer-
mekét is befogadta, a kik csak moraliter voltak elhanyagolva, s azt
tapasztalta, hogy ezek jelenléte kedvező volt a hülyékre, mert élénk-
ségök, beszédképességök által azokat szintén élénkebbekké és beszé-
desebbekké tették, s a két vad és erkölcsileg rossz fiú pedig egész
lényében megváltozott. Szófogadók lettek, szeretettel vettek részt a
játékokban, tornában.

Guggenbühl intézete kifejlésekor a következő osztályok állott-
tak: 1./ Egy osztály a csecsemők számára, ő ugyanis azt mondta, hogy
egy szakértő sem mondhatja, hogy a csecsemő időszakában
nem lehet felismerni a bajt, legyen az veleszületett, vagy szerzett.
Ezeket is el kell tehát intézetben helyezni.

2./ Egy osztály 1-7 éves gyermekek számára, itt külön csopor-
tosította a beszélőket, a némákat, a kikkel szemben a pantomimikát
vette segítségül, külön az epileptikusokat és a lelkiileg izgatottakat.

3., Egy osztály az egyszerű buták számára, de a kik testi bajban nem szenvednek, s inkább csak paedagogiai beavatkozás tárgyát képezhetik.

4., Egy osztály gyógyíthatatlan kretinek számára, ezeket csak ápolták.

5. Ápoló és szülészeti osztály oly nők számára, a kik már egyszer kretin gyermeket szültek, hogy ott lebetegedjenek és ápoltságuk.

Minthogy Abendbergen bármely nemzet gyermeke felvétetett, családokra voltak osztva anyanyelvük szerint /német, angol, francia/. Egész irodalom keletkezett Abendbergről minden civilizált nemzetnél, mert az ide zarándokolt emberek hazájukba visszatérve szóban és írásban nem győzték eléggé magasztalni a látottakat, Guggenbühlt pedig érdem jelekkel tüntették ki, diszoklevelekkel halmozták el és nevét az emberiség jótevői közé iktatták, dr. Hove pedig a bostoni vakok intézetének nagynevű igazgatója Abendberget Szenthegynek akarta elnevezni. Ezeken kívül az adakozások folyton szaporodtak és különösen Angolországból érkeztek nagy adományok. Mindezen dicsőítés, tulságos elismerés a fiatal orvost, még mielőtt eredményt ért volna el, teljesen elhábitották. Ő egész teljességében átlátta a helyzet veszélyes voltát, de azok is, a kik józan ítéllettel kísérték az ő működését, bizonyos aggodalomtól nem voltak mentek. Guggenbühl nagyon sokat ígért, s a tények után ítélve emberfeletti eredményt is vártak tőle s minden szemre irányult. Rendkívüli embernek tartották, a ki e téren csodákat tud művelni és elvárták tőle, mert megígérte, hogy a legalsóbb fokon álló hülyét is meggyógyítja. El kellett tehát készülni a visszahatásra s azok tényleg nem is maradtak el. Minéddig becsületesen gondolkodott a dolgokról, de most midőn a széditő mélység állott előtte, elhagyta az egyenes utat és mesterséges uton akart a magaslaton megmaradni. Akadtak ugyanis csakhamar egyesek, a kik gyanúsították é Guggenbühl eljárását csak pénz-speculationnak tartották. Nemsokára Guggenbühl is

/ működésének 15. évében/ kezdte tapasztalni, hogy elért eredményei még az ő várakozásának sem felelnek meg. Ismerte most már az eredménytelenséget s gondolkodott más oly szerről, a mely a gyermekeknek csodákat műveljen. Egy látogató előtt azon nézetét nyilvánította, vajjon nem lehetne-e az elméhez valamelyes más úton könnyebben férközni, mint nevelés, oktatás által. E gyermekek képzelő tehetsége, ítélő képessége és emlékezete oly hiányos, nem lehetne-e villanyosság, vagy delejeség által a tehetséget erősíteni és tökéletesíteni. Ezen látogató megjegyzi, hogy Guggenbühl e kérdése által elárulta, hogy sem komoly orvos, sem psychologus, sem paedagogus, hanem csodadoktor akar lenni, Ezenkívül kifogásolja az intézet egyes helyiségeit, az étkezést, az egészségre való felügyeletet stb. A gyermekekről vezetett napló is hiányzott, mert a mi volt, az sem paedagogiai, sem orvosi szempontból nem felelt meg. Így hangzott egy tanító ítélete már 1845-ben.

Guggenbühllal körülbelül egy időben alapított intézetet Dr. Kern is. Kezdetben a Lipcsei siketnéma-intézet tanítója volt, később az eisenachi intézet igazgatója. Itt már egy-két hülye fiút is tanított. Majd felhagyott a siketnémák oktatásával, hogy teljesen a hülyék nevelésével foglalkozzék. 1847. Lipcsébe ment, ott orvosi tudományokat végzett annak befejezése után 1855-ben a Lipcse melletti Gohlisban nagyobb intézetet rendezett be. Később ezt Möckerben tette át. Kern volt egyike az elsőnek, kik Guggenbühlt páczázták és azon nagy eredményeket, mit a közönség a hülyék gyógyításához fűzött a maga értékére leszállította Guggenbühl híre tényleg mindig alább szállott. Kezdetben mindent elkövetett hogy intézetétől minden hivatalos vizsgálatot távol tartson, midőn azonban a vizsgálatot mégis megtartották 20 növendék közül csak 4 volt kretin, 3 közülök teljesen egészséges, a többi pedig skrofulusban szenvedett. A vést többé elhárítani nem lehetett és midőn 1858. Gordon angol miniszter vizsgálatot indított, az eredmény az lett hogy Guggenbühlt szélhámosnak nyilvánították s a természettudományi

egyesület, mely az intézetet alapítani segítette és erkölcsileg, anyagiilag támogatta, a legerősebb szemrehányások között minden további támogatást megvonak tőle. Guggenbühl a 60-as években a bécsi orvosok lapjában még szembeszállt az ellene felhozott vádakkal, de ez már nem használt többé, szava elvesztette régi varázsát, intézete feloszlott. Ő maga Montereauxba vonult vissza, hol 1873-ban 47⁶ éves korában befejezte hányatott életét 600 frank vagyont hagyva maga után.

Számos hibája mellett is Guggenbühl-é az érdem, hogy Europa figyelmét ilyen intézetek alapítására sikerrel felhívta, s hogy új korszakot alkotott a hülyék nevelés-történetében. Az abendbergi intézet látogatói hazatérve terjesztették az eszmét s először az Abendbergre küldték az adományt, de nemsokára szószólói lettek az idiotáknak saját hazájukban is, s oda hatottak, hogy hazájukban is létesüljön megfelelő intézet. Az egyes kormányok: Franciaországban, Német-, Spanyolországban megszámláltatták a hülyéket és hizottságokat nevezték ki, melyek a hülyék ügyével foglalkoztak, részben intézetek nyitására alkalmat is nyújtottak. Ez utóbbi kevésbé történt a kormány, mint inkább magánosok részéről, de minden esetre előbbinek támogatásával. Így keletkezett több intézet Németországban, Bathban. Eljutott az eszme Skóthorba is, szóval Guggenbühl munkájának mindenütt érezhető hatása lett.

III., A NÉMET INTÉZETEK FEJLŐDÉSE.

A legrégibb német intézet MÖCKERNben van Lipcse mellett. Ezt Kern alapította 1839-ben, a ki Lipcsében előbb siketnéma-intézeti tanító, majd Eisenachban igazgató lett, egyuttal a hülyék nevelésével is foglalkozott. Intézete 1842-ben kormányilag elismertetett nyilvános jellegűnek. Nemsokára azonban belátta, hogy a hülyéket siketnémákkal együtt nem taníthatja, azért igazgatói állásáról lemondott.

s 1847-ben hülyéivel együtt Lipszékbe ment, hol egyuttal az orvosi tudományt is hallgatta; később ^{Leipzig egyik része} ~~Cottbus~~ majd HÖCKERN-be tette át az intézetet s 1869-ben bekövetkezett haláláig a legnagyobb buzgalommal vezette azt. Halála után özvegye es fia Dr. Kern jun. vették át az intézetet s még mai nap is fenáll. Az intézet a következő osztályokra oszlik: 1./a kísérleti osztályba kerülnek az újonnan belépő növendékek, ha állapotuk nem engedi meg, hogy a 2. vagy 3. osztályba kerüljenek.

2. nevelő - oktató intézet, mely különösen a képezhető növendékeket veszi fel magába.

3. Ápoló intézet /:asylum:/, mely ismét két osztályra oszlik:

a. tisztán ápoló intézet azok számára, kiknél eredmény egyáltalában eredmény nem remélhető s csak ápolásban részesülnek.

b. olyan növendékek osztálya, kik bár eljutottak az intézet fáradozása folytán a haladás legmagasabb fokára, de olyan állapotban vannak, hogy az életben keptelenek volnának magukat fenntartani. Ezek dolgoznak az intézetben s az intézet munkáit képezik.

¹⁴
HUBERTSBURG /:Nossen, Grossheunsdorf:/.

Legrégibb állami intézet a hubertsburgi Szászországban. Dr. Ettmüller ker. orvos buzgolkodása folytán alpittatott, a ki 1844-ben Freybergben felolvasást tartott a hülyék neveléséről s ezzel a kormány figyelmét sikerült a hülyékre felhívnia. A kormány belátván az intézet szükséges voltát, Hörning nevű tanítót küldötte ki, hogy a már meglevő intézeteket tanulmányozza, egyszersmind rendeletet intézett a kerületi igazgatókhoz, hogy gyűjtsék egybe azon gyermekek statisztikáját, kiknél a leendő intézmény ^{alapításánál} ~~eredményre~~ számithat. 1846-ban Hubertsburgban már megnyílt kísérletképen az intézet s aug. hó 3.-án adták át az intézetnek az első növendékeket.

Ez volt az első német állami intézet. ^{Később Gläve tanító 1846-ban, 1847-ben}

30-aa 1847-1848. 25 to 26/21-1884. Reicheld Ewald P. D., 1863-1867-1868-1869-1870-1871-1872-1873-1874-1875-1876-1877-1878-1879-1880-1881-1882-1883-1884-1885-1886-1887-1888-1889-1890-1891-1892-1893-1894-1895-1896-1897-1898-1899-1900-1901-1902-1903-1904-1905-1906-1907-1908-1909-1910-1911-1912-1913-1914-1915-1916-1917-1918-1919-1920-1921-1922-1923-1924-1925-1926-1927-1928-1929-1930-1931-1932-1933-1934-1935-1936-1937-1938-1939-1940-1941-1942-1943-1944-1945-1946-1947-1948-1949-1950-1951-1952-1953-1954-1955-1956-1957-1958-1959-1960-1961-1962-1963-1964-1965-1966-1967-1968-1969-1970-1971-1972-1973-1974-1975-1976-1977-1978-1979-1980-1981-1982-1983-1984-1985-1986-1987-1988-1989-1990-1991-1992-1993-1994-1995-1996-1997-1998-1999-2000-2001-2002-2003-2004-2005-2006-2007-2008-2009-2010-2011-2012-2013-2014-2015-2016-2017-2018-2019-2020-2021-2022-2023-2024-2025-2026-2027-2028-2029-2030-2031-2032-2033-2034-2035-2036-2037-2038-2039-2040-2041-2042-2043-2044-2045-2046-2047-2048-2049-2050-2051-2052-2053-2054-2055-2056-2057-2058-2059-2060-2061-2062-2063-2064-2065-2066-2067-2068-2069-2070-2071-2072-2073-2074-2075-2076-2077-2078-2079-2080-2081-2082-2083-2084-2085-2086-2087-2088-2089-2090-2091-2092-2093-2094-2095-2096-2097-2098-2099-2100-2101-2102-2103-2104-2105-2106-2107-2108-2109-2110-2111-2112-2113-2114-2115-2116-2117-2118-2119-2120-2121-2122-2123-2124-2125-2126-2127-2128-2129-2130-2131-2132-2133-2134-2135-2136-2137-2138-2139-2140-2141-2142-2143-2144-2145-2146-2147-2148-2149-2150-2151-2152-2153-2154-2155-2156-2157-2158-2159-2160-2161-2162-2163-2164-2165-2166-2167-2168-2169-2170-2171-2172-2173-2174-2175-2176-2177-2178-2179-2180-2181-2182-2183-2184-2185-2186-2187-2188-2189-2190-2191-2192-2193-2194-2195-2196-2197-2198-2199-2200-2201-2202-2203-2204-2205-2206-2207-2208-2209-2210-2211-2212-2213-2214-2215-2216-2217-2218-2219-2220-2221-2222-2223-2224-2225-2226-2227-2228-2229-2230-2231-2232-2233-2234-2235-2236-2237-2238-2239-2240-2241-2242-2243-2244-2245-2246-2247-2248-2249-2250-2251-2252-2253-2254-2255-2256-2257-2258-2259-2260-2261-2262-2263-2264-2265-2266-2267-2268-2269-2270-2271-2272-2273-2274-2275-2276-2277-2278-2279-2280-2281-2282-2283-2284-2285-2286-2287-2288-2289-2290-2291-2292-2293-2294-2295-2296-2297-2298-2299-2300-2301-2302-2303-2304-2305-2306-2307-2308-2309-2310-2311-2312-2313-2314-2315-2316-2317-2318-2319-2320-2321-2322-2323-2324-2325-2326-2327-2328-2329-2330-2331-2332-2333-2334-2335-2336-2337-2338-2339-2340-2341-2342-2343-2344-2345-2346-2347-2348-2349-2350-2351-2352-2353-2354-2355-2356-2357-2358-2359-2360-2361-2362-2363-2364-2365-2366-2367-2368-2369-2370-2371-2372-2373-2374-2375-2376-2377-2378-2379-2380-2381-2382-2383-2384-2385-2386-2387-2388-2389-2390-2391-2392-2393-2394-2395-2396-2397-2398-2399-2400-2401-2402-2403-2404-2405-2406-2407-2408-2409-2410-2411-2412-2413-2414-2415-2416-2417-2418-2419-2420-2421-2422-2423-2424-2425-2426-2427-2428-2429-2430-2431-2432-2433-2434-2435-2436-2437-2438-2439-2440-2441-2442-2443-2444-2445-2446-2447-2448-2449-2450-2451-2452-2453-2454-2455-2456-2457-2458-2459-2460-2461-2462-2463-2464-2465-2466-2467-2468-2469-2470-2471-2472-2473-2474-2475-2476-2477-2478-2479-2480-2481-2482-2483-2484-2485-2486-2487-2488-2489-2490-2491-2492-2493-2494-2495-2496-2497-2498-2499-2500-2501-2502-2503-2504-2505-2506-2507-2508-2509-2510-2511-2512-2513-2514-2515-2516-2517-2518-2519-2520-2521-2522-2523-2524-2525-2526-2527-2528-2529-2530-2531-2532-2533-2534-2535-2536-2537-2538-2539-2540-2541-2542-2543-2544-2545-2546-2547-2548-2549-2550-2551-2552-2553-2554-2555-2556-2557-2558-2559-2560-2561-2562-2563-2564-2565-2566-2567-2568-2569-2570-2571-2572-2573-2574-2575-2576-2577-2578-2579-2580-2581-2582-2583-2584-2585-2586-2587-2588-2589-2590-2591-2592-2593-2594-2595-2596-2597-2598-2599-2600-2601-2602-2603-2604-2605-2606-2607-2608-2609-2610-2611-2612-2613-2614-2615-2616-2617-2618-2619-2620-2621-2622-2623-2624-2625-2626-2627-2628-2629-2630-2631-2632-2633-2634-2635-2636-2637-2638-2639-2640-2641-2642-2643-2644-2645-2646-2647-2648-2649-2650-2651-2652-2653-2654-2655-2656-2657-2658-2659-2660-2661-2662-2663-2664-2665-2666-2667-2668-2669-2670-2671-2672-2673-2674-2675-2676-2677-2678-2679-2680-2681-2682-2683-2684-2685-2686-2687-2688-2689-2690-2691-2692-2693-2694-2695-2696-2697-2698-2699-2700-2701-2702-2703-2704-2705-2706-2707-2708-2709-2710-2711-2712-2713-2714-2715-2716-2717-2718-2719-2720-2721-2722-2723-2724-2725-2726-2727-2728-2729-2730-2731-2732-2733-2734-2735-2736-2737-2738-2739-2740-2741-2742-2743-2744-2745-2746-2747-2748-2749-2750-2751-2752-2753-2754-2755-2756-2757-2758-2759-2760-2761-2762-2763-2764-2765-2766-2767-2768-2769-2770-2771-2772-2773-2774-2775-2776-2777-2778-2779-2780-2781-2782-2783-2784-2785-2786-2787-2788-2789-2790-2791-2792-2793-2794-2795-2796-2797-2798-2799-2800-2801-2802-2803-2804-2805-2806-2807-2808-2809-2810-2811-2812-2813-2814-2815-2816-2817-2818-2819-2820-2821-2822-2823-2824-2825-2826-2827-2828-2829-2830-2831-2832-2833-2834-2835-2836-2837-2838-2839-2840-2841-2842-2843-2844-2845-2846-2847-2848-2849-2850-2851-2852-2853-2854-2855-2856-2857-2858-2859-2860-2861-2862-2863-2864-2865-2866-2867-2868-2869-2870-2871-2872-2873-2874-2875-2876-2877-2878-2879-2880-2881-2882-2883-2884-2885-2886-2887-2888-2889-2890-2891-2892-2893-2894-2895-2896-2897-2898-2899-2900-2901-2902-2903-2904-2905-2906-2907-2908-2909-2910-2911-2912-2913-2914-2915-2916-2917-2918-2919-2920-2921-2922-2923-2924-2925-2926-2927-2928-2929-2930-2931-2932-2933-2934-2935-2936-2937-2938-2939-2940-2941-2942-2943-2944-2945-2946-2947-2948-2949-2950-2951-2952-2953-2954-2955-2956-2957-2958-2959-2960-2961-2962-2963-2964-2965-2966-2967-2968-2969-2970-2971-2972-2973-2974-2975-2976-2977-2978-2979-2980-2981-2982-2983-2984-2985-2986-2987-2988-2989-2990-2991-2992-2993-2994-2995-2996-2997-2998-2999-3000-3001-3002-3003-3004-3005-3006-3007-3008-3009-3010-3011-3012-3013-3014-3015-3016-3017-3018-3019-3020-3021-3022-3023-3024-3025-3026-3027-3028-3029-3030-3031-3032-3033-3034-3035-3036-3037-3038-3039-3040-3041-3042-3043-3044-3045-3046-3047-3048-3049-3050-3051-3052-3053-3054-3055-3056-3057-3058-3059-3060-3061-3062-3063-3064-3065-3066-3067-3068-3069-3070-3071-3072-3073-3074-3075-3076-3077-3078-3079-3080-3081-3082-3083-3084-3085-3086-3087-3088-3089-3090-3091-3092-3093-3094-3095-3096-3097-3098-3099-3100-3101-3102-3103-3104-3105-3106-3107-3108-3109-3110-3111-3112-3113-3114-3115-3116-3117-3118-3119-3120-3121-3122-3123-3124-3125-3126-3127-3128-3129-3130-3131-3132-3133-3134-3135-3136-3137-3138-3139-3140-3141-3142-3143-3144-3145-3146-3147-3148-3149-3150-3151-3152-3153-3154-3155-3156-3157-3158-3159-3160-3161-3162-3163-3164-3165-3166-3167-3168-3169-3170-3171-3172-3173-3174-3175-3176-3177-3178-3179-3180-3181-3182-3183-3184-3185-3186-3187-3188-3189-3190-3191-3192-3193-3194-3195-3196-3197-3198-3199-3200-3201-3202-3203-3204-3205-3206-3207-3208-3209-3210-3211-3212-3213-3214-3215-3216-3217-3218-3219-3220-3221-3222-3223-3224-3225-3226-3227-3228-3229-3230-3231-3232-3233-3234-3235-3236-3237-3238-3239-3240-3241-3242-3243-3244-3245-3246-3247-3248-3249-3250-3251-3252-3253-3254-3255-3256-3257-3258-3259-3260-3261-3262-3263-3264-3265-3266-3267-3268-3269-3270-3271-3272-3273-3274-3275-3276-3277-3278-3279-3280-3281-3282-3283-3284-3285-3286-3287-3288-3289-3290-3291-3292-3293-3294-3295-3296-3297-3298-3299-3300-3301-3302-3303-3304-3305-3306-3307-3308-3309-3310-3311-3312-3313-3314-3315-3316-3317-3318-3319-3320-3321-3322-3323-3324-3325-3326-3327-3328-3329-3330-3331-3332-3333-3334-3335-3336-3337-3338-3339-3340-3341-3342-3343-3344-3345-3346-3347-3348-3349-3350-3351-3352-3353-3354-3355-3356-3357-3358-3359-3360-3361-3362-3363-3364-3365-3366-3367-3368-3369-3370-3371-3372-3373-3374-3375-3376-3377-3378-3379-3380-3381-3382-3383-3384-3385-3386-3387-3388-3389-3390-3391-3392-3393-3394-3395-3396-3397-3398-3399-3400-3401-3402-3403-3404-3405-3406-3407-3408-3409-3410-3411-3412-3413-3414-3415-3416-3417-3418-3419-3420-3421-3422-3423-3424-3425-3426-3427-3428-3429-3430-3431-3432-3433-3434-3435-3436-3437-3438-3439-3440-3441-3442-3443-3444-3445-3446-3447-3448-3449-3450-3451-3452-3453-3454-3455-3456-3457-3458-3459-3460-3461-3462-3463-3464-3465-3466-3467-3468-3469-3470-3471-3472-3473-3474-3475-3476-3477-3478-3479-3480-3481-3482-3483-3484-3485-3486-3487-3488-3489-3490-3491-3492-3493-3494-3495-3496-3497-3498-3499-3500-3501-3502-3503-3504-3505-3506-3507-3508-3509-3510-3511-3512-3513-3514-3515-3516-3517-3518-3519-3520-3521-3522-3523-3524-3525-3526-3527-3528-3529-3530-3531-3532-3533-3534-3535-3536-3537-3538-3539-3540-3541-3542-3543-3544-3545-3546-3547-3548-3549-3550-3551-3552-3553-3554-3555-3556-3557-3558-3559-3560-3561-3562-3563-3564-3565-3566-3567-3568-3569-3570-3571-3572-3573-3574-3575-3576-3577-3578-3579-3580-3581-3582-3583-3584-3585-3586-3587-3588-3589-3590-3591-3592-3593-3594-3595-3596-3597-3598-3599-3600-3601-3602-3603-3604-3605-3606-3607-3608-3609-3610-3611-3612-3613-3614-3615-3616-3617-3618-3619-3620-3621-3622-3623-3624-3625-3626-3627-3628-3629-3630-3631-3632-3633-3634-3635-3636-3637-3638-3639-3640-3641-3642-3643-3644-3645-3646-3647-3648-3649-3650-3651-3652-3653-3654-3655-3656-3657-3658-3659-3660-3661-3662-3663-3664-3665-3666-3667-3668-3669-3670-3671-3672-3673-3674-3675-3676-3677-3678-3679-3680-3681-3682-3683-3684-3685-3686-3687-3688-3689-3690-3691-3692-3693-3694-3695-3696-3697-3698-3699-3700-3701-3702-3703-3704-3705-3706-3707-3708-3709-3710-3711-3712-3713-3714-3715-3716-3717-3718-3719-3720-3721-3722-3723-3724-3725-3726-3727-3728-3729-3730-3731-3732-3733-3734-3735-3736-3737-3738-3739-3740-3741-3742-3743-3744-3745-3746-3747-3748-3749-3750-3751-3752-3753-3754-3755-3756-3757-3758-3759-3760-3761-3762-3763-3764-3765-3766-3767-3768-3769-3770-3771-3772-3773-3774-3775-3776-3777-3778-3779-3780-3781-3782-3783-3784-3785-3786-3787-3788-3789-3790-3791-3792-3793-3794-3795-3796-3797-3798-3799-3800-3801-3802-3803-3804-3805-3806-3807-3808-3809-3810-3811-3812-3813-3814-3815-3816-3817-3818-3819-3820-3821-3822-3823-3824-3825-3826-3827-3828-3829-3830-3831-3832-3833-3834-3835-3836-3837-3838-3839-3840-3841-3842-3843-3844-3845-3846-3847-3848-3849-3850-3851-3852-3853-3854-3855-3856-3857-3858-3859-3860-3861-3862-3863-3864-3865-3866-3867-3868-3869-3870-3871-3872-3873-3874-3875-3876-3877-3878-3879-3880-3881-3882-3883-3884-3885-3886-3887-3888-3889-3890-3891-3892-3893-3894-3895-3896-3897-3898-3899-3900-3901-3902-3903-3904-3905-3906-3907-3908-3909-3910-3911-3912-3913-3914-3915-3916-3917-3918-3919-3920-3921-3922-3923-3924-3925-3926-3927-3928-3929-3930-3931-3932-3933-3934-3935-3936-3937-3938-3939-3940-3941-3942-3943-3944-3945-3946-3947-3948-3949-3950-3951-3952-3953-3954-3955-3956-3957-3958-3959-3960-3961-3962-3963-3964-3965-3966-3967-3968-3969-3970-3971-3972-3973-3974-3975-3976-3977-3978-3979-3980-3981-3982-3983-3984-3985-3986-3987-3988-3989-3990-3991-3992-3993-3994-3995-3996-3997-3998-3999-4000-4001-4002-4003-4004-4005-4006-4007-4008-4009-4010-4011-4012-4013-4014-4015-4016-4017-4018-4019-4020-4021-4022-4023-4024-4025-4026-4027-4028-4029-4030-4031-4032-4033-4034-4035-4036-4037-4038-4039-4040-4041-4042-4043-4044-4045-4046-4047-4048-4049-4050-4051-4052-4053-4054-4055-4056-4057-4058-4059-4060-4061-4062-4063-4064-4065-4066-4067-4068-4069-4070-4071-4072-4073-4074-4075-4076-4077-4078-4079-4080-4081-4082-4083-4084-4085-4086-4087-4088-4089-4090-4091-4092-4093-4094-4095-4096-4097-4098-4099-4100-4101-4102-4103-4104-4105-4106-4107-4108-4109-4110-4111-4112-4113-4114-4115-4116-4117-4118-4119-4120-4121-4122-4123-4124-4125-4126-4127-4128-4129-4130-4131-4132-4133-4134-4135-4136-413

Az elemi oktatáson kívül kiváló gond fordítottatott a gyakorlati kiképzésre is : czipész, asztalos, kosárfonó, lakatos mesteremberek vezetése alatt tanultak a növendékek mesterségeket. 1889-ben azonban az intézet két részre oszlott. A képezhető leányokat Nossenba, a fiukat Grosshennessedorfba vitték. Reichelt a nosseni intézetet vezette.

Hubertsburg pedig megmaradt a képezhetetlen növendékek asylumának. 8 csoportba osztva tanítják a növendékeket részint tanítók, részint apaczák. Jelenlegi vezető tanítója Dietrich, Reichelt elhunyt néhány év előtt. Az intézet a belügyministerium fenhatósága alatt áll. Szalma fonás, kötés, varrással foglalkoznak gyakorlatilag, ha pedig az intézetet elhagyják, van alapjuk, melyből támogatják őket. A grosshennessedorfi fiú-intézet igazgatója Büttner. A mezőgazdaság képezi a foglalkozást leginkább. Van 30 hold földjük, 10 tehén, 4 ökör, 2 ló. Ezeken kívül kosárkötés, székfonást üznek.

Hogy az állam ^{házonkívül} gondoskodik az intézetről bizonyítja az

- 1./ hogy az állam minden mesternek, ki az intézet valamely növendékét mesterségre tanítja, 50 tallérnyi tiszteltdíjat ad.
- 2./ az intézetből kitelepített növendéket a főtanító évenként legalább egyszer-egyszer meglátogatja államköltsége-n;
- 3./ a növendékek által készített munkák jövedelme az elbocsátott növendékek segélyezésére fordittatik.
4. a kormány a növendékek hozzátartozóitól csak csekély díjat szed, de minden növendék fizet valamit, ha nem tudna, fizet érte a község.
- 5./ A szász kormány népiskolai törvényének 42. §.-a így szól:
„Gyenge és tompaelméjűek megfelelő intézetekben helyezendők el azon esetben, ha neveltetésükről más módon gondoskodni nincs”.

Mariaberg /: Württembergben:/. Ezen intézet keletkezésére Abendberg adta az impulsust. Württemberg királya meglátogatta Guggenbühlet és megszámláltatta országában a hülyéket; a kormány pedig Dr. Röscht hirdette ki a kretinismus tanulmányozására, a ki ez alkalommal szerzett

tapasztalatait egy munkában írta le. Ezenkívül férfiakat igyekezett megnyerni az ügynek s az intézet 1847-ben megnyílt. Az állam az intézet rendelkezésére bocsátott egy zárdát a hozzá tartozó kerttel és földekkel együtt. Kezdetben az intézet vezetését orvosra bízta /Dr. ^{Zimmer}~~Zimmer~~/. Ennek halála után azonban 1869-ben a paedagogia vette át az intézet vezetését. Az intézet mindig kiváló férfiak vezetése alatt állott. Dr. Rösch, Auterrieth, Dr. Griesinger, lov. Schwandner, Holferich, a kik azt virágzásra is juttatták. Az intézet kezdetben csak képezhető hülyéket vett fel, 1860-ban már ápoló intézetet is rendezett be királyi jóváhagyással. Jelenleg is erre a két főrészt oszlik. 1895-ben 150 növendéke volt. Szabó, asztalos kosárfonó, kefekötő mesterséget tanítanak; a mezei gazdaságuk kiterjedt.

Stetten. Württembergnek még egy intézete van, Stettenben. Ez 1849-ben létesült. 1860-ban Landenberger vette át az intézet vezetését, 1877-ben pedig Schall lelkész. Mint orvos itt működik Dr. Wildermuth, a kit a Zeitschrift nyomán eléggé ismerünk. Az intézet paedagogiai és orvosi vezetés alatt áll. Négy osztályra oszlik: 1./ a gyengeelméjűek számára, 2./ epileptikusok számára, 3./ tompaelméjű és epileptikus nők, 4./ tompaelméjű és epileptikus fiúk számára. Nagyszabású mezőgazdaságuk van baromtenyésztéssel egybekötve. Ezenkívül könyvkötő, kosárfonó, czipész, szabó, pék, asztalos, esztergályos műhelyeik is vannak. 1895-ben 244 fiú és 156 nő nevelkedett az intézetben, kik közül 213 trinittatott 5 fokon. Az epileptikusok száma 207 volt, azok külön laktak, de együtt tanultak a hülyékkel.

Schleswig. Ezen intézetet Dr. Hausen alapította 1852-ben. A berendezett intézetet a kiütött tűz elpusztította, de a kitartó férfinem vesztette el kedvét s még ugyanazon évben újra építette azt, meg is nyitotta újból 11 növendékkel, mely szám csakhamar 16-ra, 21-re szaporodott és 1860-ban már 45 növendéke volt. Fejlődésére jó hatással volt az, hogy a ministerium körlevélben aján-

lotta az egyes hatóságoknak. Dr. Hansen 1861-ben meghalt.

1862-ben az intézet a kormány rendeletére Sondeburgba helyezte-
tett át, a hol nehéz napok vártak rá. Az 1864.-i hadjárat alatt ugyanis
az igazgató a növendékekkel együtt kénytelen volt elhagyni az intéze-
tet s egy majorsági istállóban huzódtak meg. Majd tífteria, tifusz ki-
tört ki s a növendékek nagy része megbetegedett. A tanítás egy évig szü-
netelt. 1870-ben az intézet visszament Schlesswigbe, a hol, mint állami-
lag segélyezett magánintézet meg ma is fennáll. 1895-ben 53 fiú és 23 le-
ány növendéke volt, ezek közül 50 négy osztályban taníttatott, 17 ápol-
tatott, a többi foglalkozott csupán. Van másfél hold földjük is.

Ecksberg/: Bajorország:/ Probst József alapította ezt a kretin
gyógyintézetet. 1852-ben nyitották meg. 1877-ben 204 növendéke volt.

3 részből áll: 1./ nevelő-intézet oly gyermekek részére, a kiknél ja-
vulás remélhető, 2. foglalkoztató osztály oly gyermekek számára, a kik
oktatásra ugyan nem, de hasznos munkára még felhasználhatók. 3. ápoló
osztály. Az intézet nagyobb államsegélyben részesül és állami felügyelet
alatt áll.

Neuendettelsan /: Bajorország:/ Löhe Vilmos lelkész alapította
1854-ben.

München Gladbach ^{Rüsseldorf községben} Hephata gyógy- és ápoló-intézet gyenge- és tompa-
elméjűek számára, 1859-ben a johannitarend jelentékeny segélyével ala-
pított és Barthold neveztetett ki igazgatónak, 1885-ben ünnepelte 25 é-
ves jubileumát, a mikor már modern és szépen berendezett fő- és mellék-
épületekből állott. Epileptikusok nem vétetnek fel, ezeknek Bielfeld-
ben van külön intézetük. Nemcsak a növendékek módszeres tanítására for-
dítottak kiváló gond e jeles intézetben, hanem azoknak gyakorlati ki-
képzésére is, minden növendék hajlami szerint tanul egy-egy iparágat
kefekötő, könyvkötő, faipar, kosárgyékény, székfonás, szabóműhelyek ál-
lanak a növendékek rendelkezésére. A készített áruk raktáron vannak.
Gazdaságuk és kertészetük is van.

Asterdorfi intézet/:Hamburg mellett:/ . Ezen intézetet 1850-ben Dr. Sengemann alapította. Jelenleg több épületből álló kis gyarmatot képez szép kertekkel és mezőkkel környezve. Az intézet az Aster folyó partján egy magaslaton áll s így lakói állandóan jó és friss levegőt élveznek. Hamburgtól 5 negyedóra távolra fekszik. Az intézet, mely egyike a legnagyobbaknak a következő részekre oszlik:

1. Óvó oly gyermekeknek, a kiket az erkölcsi romlástól meg kell védeni, mert családi nevelésben nem részesülhetnek. Rendőrileg büntetett vagy epileptikus gyermekeket nem vesznek fel.

2. Mindkét nembeli gyengeelméjű és kepesíthető gyermekek osztálya.

3. Testileg is elkorcsosodott hülyék /:kretin-ek osztálya:/ osztálya

4. Munkaképes buták osztálya, a kik az életben önmagukat fentartani nem tudják, ez osztályban foglalkoztatnak.

5. felnőtt epileptikusok.

6. Előkelő családok gyengeelméjű gyermekei.

Kiterjedt mezőgazdaságuk, kertészetük és állattenyésztésük van. Az intézetnek 6 osztálya és 3 óvodája van 10 tanerővel. Alkalmazva van ott 60 nő és 64 férfi a növendékek felügyelésére és más munkára.

Krückenmühle/:Stettin mellett:/ Nagyság és szervezet tekintetében hasonlít az intézet az alsterdorfihoz. Gyűjtés útján befolyt költségekkel 1863-ban nyílt meg. Igazgató Bernhard ref. lelkész. Jelenleg minny 44 épületből /:temploma is van:/ álló gyarmat 1000 hűlével és 200 mellékszeméllyel. A kertészet foglalkozás, mezőgazdasághoz 110 hektár földjük van. Mesterség több ága képviselve.

Potsdam. Ez az intézet 1865-ben alapította ott „Wilhelmstift” a neve s majdnem kizárólag képezhető növendékek nevelésével és tanításával foglalkozik. Grossman, a ki a München-Gladbacki intézetnek volt az első tanítója, igazgató. Nem régen halt el, az új igazgató neve Csinthe. A növendékek száma közel 200 s 6 fokon tanítják őket. Később pedagógiailag képzett tanítója van s ezek hiányában a minden műveltséget nélkülöző apolók és apolónők tanítanak. Van 4 Ha kertje,

melyet a növendékek művelnek. Varga és szabó mesterségük is van, de mind a mellett a gyermekek gyakorlati kiképeztetése nagyon foggyatékos sőt vétkesen elhanyagolt.

Daldorf. Tébolydával kapcsolatos jeles intézet, melyet Berlin városa alapított a saját hülyéi számára. 1881-ben nyílt meg, vezetője Piper Hermann lett. Berlinben nem sokáig maradt ez az intézet, hanem kitélepítették Berlinton éjszaki irányban fekvő Daldorfba, a hol jelenleg 230-240 növendéke van. Tanítással 8-an foglalkoznak; 4 férfi és 4 nő tanító, 9. az igazgató, a ki különösen a hibák ^{bevezetése bevezet} javításával foglalkozik. A növendékek 6 fokon tanulnak, parallel osztályok is vannak s egyes ügybeosztással oldják meg a 12 osztálylyal szemben 8 tanító okozta tanító hiányt. Piper, mint kitűnő pedagógus és lelkes ember az elméleti képzést a gyakorlatival szoros összefüggésben tartja s változatos formában nyújtja a növendékeknek. Kertészet, szabó, cipész, kosárfonó, sztalos, könyvkötő műhelyek is vannak, a hová a növendékek naponként az elméleti képzés befejezése után mennek s külön-külön mester vezetésével -kik egyszersmind ápolók is- tanulják a mesterseget. A főápoló a növendékek ruháit gondozza. 16 éves korban elhagyják a növendékek az intézetet s a város költségén kitelepítettnek vidékre és pedig

1./mesterségre alkalmas növendékek mesteremberekhez.

2./ a kevésbé alkalmasakat földművesekhez;

3./a hasznavehetetleneket pedig beviszik a tébolydaba a csendes betegek közé s ott tegetik le nyomoruságos életüket.

A mesteremberek és földművesek, a kik a hülyék továbbképzésére vállalkoznak, bizonyos havi díjat 5-20 márkát kapnak Berlin városától, ezenkívül megfizetik nekik a növendékek ruházatát is. Az inspektor kétszer évenként meglátogatja a kitelepített növendékeket s tapasztalatairól jelentést nyújt be. Az illető helyeken, a hol kitelepített növendékek vannak, bizalmi férfiak őrzik ellen a növendékek gondozását.

Kiterjedt mértékben foglalkoznak a hülyékkel porosz Sziléziában. Itt ta-

láljuk a Lignitzi intézetet Wilhelm Auguststift. Ez az intézet 1881-ben nyílt meg 10 tanulóval s Katz siketnéma intézeti igazgató vette át a vezetését, majd később Glaman siketnéma-intézeti tanító s jelenleg is ő a vezetője. 1895-ben 220 növendéke volt, ki közül 66 négy osztályban taníttatott. Célja ápolás, tanítás foglalkoztatás, mezőgazdaság, kertészet; ipar: ^{varga}szűter, szabó, asztalos, könyvkötő, kosarfonó.

Loschnitz. 1871-ben nyílt meg 5 gyermekkel, 1895-ben már 160 növendéke volt. 112 ^mtaníttatott 5 osztályban öt tanító által. Gazdasági kertészet, ipar: kefékötés, széjfonás, gyékény-, kosarkötés, cipészeti. Hosszúra vezetne, ha mind elszámálnók és ismertetőnk a meg Németországban található intézeteket. Így csak röviden felsoroljuk a többiek.

Kraschnitzban a nemet szamaritarrend alapítványából 1860 óta áll fenn. Jelenleg mintegy 700 növendéke van. Mezőgazdaság, kertészet s az ipar többi ág képviselve.

Oldesheim, Langenhagen, Darmstadt, Schouern, Schwerin, Schreiberhau, Neinstedt, Hesserode, Kiel, Rastenburg, Erkerode, Mosbach, Polzingen, Lübben stb. ^{klimalikus gyógyhely, Parosa hátrévalban} ^{mitte} ^{ben.} van egy-egy intézet, úgy, hogy Németországban ez idő szerint 48 intézet áll fenn hüllyek nevelésére, oktatására és foglalkoztatására.

F r a n c z i a i n t é z e t e k r ől.

B i c e t r o. Franciaországban egy hüllye ^{az avegyon}kit ^{vegyon}érdőben találtak, meg nagy feltűnést keltett 1801-ben Itard orvos vette magához és foglalkozott vele 6 éven át eredménynyel. Ezzel kezdődött a hüllyek érdekében törekvés. Ferrus híres elmegyógyász 1824-ben áris mellett intézetet nyitott hüllyek számára /: Bicetreban:/, melynek 1837-ben Dr. Seguin lett igazgatója. Túrelmenek jellemzésére mondják róla, hogy egy ízben egy nyughatatlan gyermek mozgékonytását akarta meggyógyítani, a végből szemből ült vele s lefogta kezét-lábát 5 héten át az evési és alvási időt leszámítva. A gyermek rossz szokását elhagyta. Seguin

nemcsak gyakorlatilag foglalkozott a gyermekekkel, hanem tapasztalatait egy terjedelmes munkában is írta.

Munkálkodása nem is maradt eredm-ény nélkül. ^{Leh elméréseiben} [IX. Pius pápa is ^{fenntartott} alismerő iratot intézett hozzá.] Miután azonban tulságos köztársasági nézetei voltak, sokáig nem tarthatta fenn magát az intézet élén. É-szak-Amerikába költözött s az utolsó idejét mint orvos élte New-York-ban.

Franciaországban ^{ebben} ez idő^{szere} szerint leginkább Bicetreben és la Salpetriereben ápoltatnak hülyék. Előbbiben férfiak, utóbbiban nők. Bicetre eredetileg várkastély volt, később fegyház. 1656-ban XIV. Lajos kórházzá alakította át s azóta hol sebesültek, hol járványos betegeknek szolgált. Az egész kórház ~~jelenleg~~ 4 betegosztályt foglalt magában. Egy ebből az idióta intézet. Az idióták 3 főcsoportba ^{vannak} osztva. Az elsőbe tartoznak ^{talán} azon idióták, kik tisztátalanok, nem eskórosak, vagy azok, kik testileg is betegek, rokkantak. Ezek ismét két alcsoportra vannak osztva, az első alcsoportban vannak azon tisztátalan idióták, a kik beszélni járni nem tudnak, ezek gyógyíthatatlanok; a második alcsoportban pedig vannak azon tisztátalanok, a kik eskóros rohamaik folyt-án oly agyvertorlódásosak, hogy ezen állapotnak következtében egyszersmint testi betegek. Ezek is gyógyíthatatlanok, illetőleg nem javuln-ak. Az egész főcsoport /82 fíu/ csupán tisztántartási oktatásban részesül.

A 2-dik főcsoportba azon idióták vannak beosztva, kik legyenek bar tisztak, vagy tisztátlanok, eskórosok vagy nem, de testileg különben egészségesek. Ezen idióták kizárólag nők ápolására vannak bízva s átlag oktatásban részesülnek, de mindig csak tanítónők által.

Ezen főcsoportnak két iskolája ^{van}. 1./ Kis iskola. Ebben 220 gyermek van, a tananyag hat részre van osztva; tanítják tisztaságra, b./ öltözködés, mosakodás, c./ taglejtésre, d./ kis tornára, e./ tárgyak megismerésére, f./ elemi fogalmakra.

2./ Kiegészítő osztály. Itt már írás és olvasásra s egyéb elemi dolgokra tanítják, de főleg beszédre; ezen osztályban 21 fiu van.

A 3. főcsoportba vannak osztva azon gyengeelméjű, megkésztett fejlődésű, kóros hajlamu, eskóros és hysterikus fiuk, a kik tiszták és egészségesek. Itt 203 fiu van. Itt már tanítók, iparos tanítónők s tanítók tanítanak s oktatnak. Elemi oktatásom kívül ének, zene, különösen trombitálásban, torna-, tánczjátékokban, főleg nagy labdajátékokban, katonai gyakorlatokban, mesterségeikben oktattatnak. Még takarékpénztáruk is van. Három nagy teremben folyik az oktatás. A tantermek egyes padokkal birnak. A falak mentén üvegfalas fülke, mindkét oldalról ajtóval s a fülkében ágyak az eskóros rohamba esettek számára. A különálló iskolaházak között külön óriási udvarok. Külön áll a műhelyek épülete, világos, egészséges, nagy munkatermekkel. Szabó, cipész, kefekötő, bádogos, lakatos, kosárcsinaló, könyvkötő, asztalos műhelyek, betűszedők és könyvnyomdászat. A mesterségre alkalmasnak véleményezett fiu minden műhelybe 8 napig köteles járni s aztán kedve szerint választhatja pályáját. A könyvnyomdászat és betűszedésbe azonban csak azok osztatnak be, a kik az elemi iskolát jó eredménnyel végezték el. Az igazgató a nagy nevű Bourneville hires psychiater-jelentéseit itt nyomják. Valamint az intézet látja el a párisi kórházak, teboldakat kefekötővel. Külön teremben vannak elhelyezve az idióta oktatás tan- és segédeszközei. A mit a paedagogia az idióták tanítására üdvöset kieszelt, összeállitva látni itt. A legelementárisabb fogalmakat és megismerést közvetítő természettani természetrajzi és ipartani tárgyak muzeuma cz, de oly formák, egyszerűség és rendszerekben kezelve, hogy az intézet gyengeelméjű népe agyába mégis beférkőzik. Minta és használatban levő duplikátumban van meg majdnem minden darab. Két nagy tornaterem, egy kisebb és egy nagyobb növendékek számára. Különböző bénulások, sorvadások és elhajtásoknál bőven gyakorolják a svéd tornászatot is. E nagy intézet főleg perver-

sus betegek miatt nem nélkülözheti az izoláló pavillont. Az elkülönítés azonban csak megrendszabályozási célokra szolgál, ha azonban kórelenségek kívánják az elkülönítést, a betegek a tébolydába helyeztetnek át.

Az intézet maga orvosi alagra van fektetve s vele teljes összhangban van a paedagogia. Az ápoltak 18 éves korban válnak meg az intézettől. A tanultakból az életképesek egy része vizsgálatot tesz, bizonyítványt nyer s mesterségre megy a városba, vagy a környékbe, az intézet azonban az érintkezést továbbra is fenntartja vele s tanácsokkal szolgál további ^{nevelése} ~~vezetése~~ iránt. A képezhetetlen anyag a Szajna menti tébolydáknak helyezettetik el. Hetenkint egyszer fogorvos is jár az intézetbe. Az intézet bőségesen gondoskodik a gyermekek szórakozásáról is, sok kirándulást tesznek a vidéken a cirkuszokba s más látványos ~~helyekre~~ helyekre is elviszik őket; benn az intézetben is sok történik mulattatásukra.

La-Salpêtrière-ben vannak elhelyezve a ^{idióták} nőiskolák. Óriási kiterjedésű telep, 5000 emberen felül van benne fedél alatt, elaggott egyének, almebetegek, idióták. Falret és Voisin állanak az intézet élén, melynek 120 és 158 felnőtt nőidióta a lakója; a tanulékony gyermekek oktatásban részesülnek. A felnőtt idióták munkaképesség szerint vannak osztályozva, ezek hazi és kézi munkával foglalkoznak, hetenkint 2-3 frankot keresnek és ezt kezükbe kapják. A 18 éves idióták szolgálatba vagy a családnak adatnak vissza.

Asile de Villejuif. Páris külvárosában ^{van} fekszik a tébolyda, melyben külön pavillonban 85 idiótát ápolnak, nevelnek, ebből 34 oktatásban részesül. Az egész pavillon egy tanítónő vezetése alatt áll, az orvosok azonban naponként kétszer látogatják az iskolákat / idiótákat/.

Nagyszabású intézet van végül Laforce-ben.

A TÖBBI KÜLFÖLDI INTÉZETEK FEJLŐDÉSE.

I. A N G L I A.

Guggenbühlnek a híre Angliában is elterjedt. Dr. Twining által, a ki Abendberget legelőször látogatta meg Angliából és terjesztette az eszmét. Lelkes felhívásának tényleg meg volt a hatása, mert az angolok nagy összegeket küldtek Guggenbühlnek az intézet segélyezésére, arra azonban maga Twining sem gondolt, hogy hazájában is szükséges volna ily intézet. Sőt a királyné udvari orvosa az Abendberg látogatása alkalmával úgy nyilatkozott, hogy nem hinné, hogy Angolországban is lennének hülyék.

Whit e nevű tanító volt az első, a ki 1846 -ban Bath-ban 4 ^(Bristol mellett) hülye gyermek számára iskolát nyitott, mely szám csakhamar 35-re nőtt.

Különösen sokat köszönhet Angliában e téren Andrew Reednek, a ki hazájában 3 árvaházat létesített előbb. Több helyen utazván hülyéket is látott s egy ily alkalommal meghatottan így ír: „Azok után, a miket tapasztaltam, czelszerűnek látom menedékhelyet nyitni a hülyék számára”. Meglátogatta Guggenbühl, Seguint, hogy leendő alkotásával tiszta jöjjön. A gyakorlati keresztülvitelre egy anya birta rá őt, ki segélyért könyörgött nála hülye gyermeke érdekében. 1847 -ben oda érlelte az eszmét, hogy a gyűjtésből kifolyólag, (melyen a lordmajor elnökölt), lelkes hangú felhívást tettek közzé, mely nem is maradt hatás nélkül s 1848 -ban az intézet meg is kezdte működését.

Majd egy gazdag lovag Essex Hall-ban házat adományozott az intézet céljaira s ide költözött az intézet s a növendékek száma pár év alatt 400-ra emelkedett. Majd szükségessé vált egy új intézet és ezt Carlswood-ban csakhamar fel is állították; 600-on felül van a növendékek száma. Az intézet élén orvosi intéző áll, kit a felügyelő bizottság nevez ki.

Ezekon kívül van Angliában fővárosában még 4 inté-

zet: 3 felnőtt hülyék és tompaelméjűek, egy pedig gyengeelmájú gyermekek számára.

N o r m a n s f i e l d b e n 150 növendékkel, B i r m i n g h a m 50 növendékkel, L a n c a s t e r 530 növendékkel. Van több intézet is s feltehető, hogy az említettek már szintén fejlettebbek ez idő szerint, miután az adatok régiek.

2. H o l l a n d i a királynője meglátogatta Abendberget s ez a magas látogatás eredményes volt. Eleinte csak iskolájuk volt képezhető hülyék számára. 1855 -ben nyitottak intézetet, mely két év múlva királyi kegy következtében szép intézetbe G r a v e n h á g á-ba helyeztetett.

O r o s z o r s z á g -nak egy intézete van Rigában. Bővebb adatok nincsenek.

4. S k o c i á b a n van intézet Sterling Dundee és Edinburghba.

5. I r o r s z á g . „Stewart intézet” Dublinban.

6. S k a n d i n á v i a félszigeten is több intézet van: Stockholm, Kares-Mindeban stb. Svédhonnak magának 11 intézete van több száz képezhető növendékkel. Az állam subventionálja azokat. Christiania mellett nem rég emeltek egy nagy intézetet, később a fiukat és leányokat külön intézetben helyezték el. E kottón kívül Norvégiának még egy intézete van.

7. S c h w e i t z -ban Baselban, Bernben és Zürich mellett Hottingenben ^{Roggenberg} van intézet. ^{Rüthli-hagyomány épít. példára.}

9. A u s z t r i a is az Abendbergtől vette az eszmét, hogy hülyékről gondoskodják. A svájci osztrak nagykövet a kormány rendeletére meglátogatta Guggenbühl intézetét, melynek gyakorlati haszna akkor lett, midőn az 50-es évek közepe táján Dr. Georgens Badenben „Levana” czimen magánintézetet nyitott. Ez intézetet 1858-ban a Bécs melletti Liesingbe helyezte át, 2 évre rá Döblingbe, hol 1861.-ben

teljesen megszűnt. A 60-as években Dr. Friedmann és Gliński a Bécs melletti Zwölfaxingban nyitottak magánintézetet, mely azonban 1872-ben hatóságilag bezáratott. 1871-ben Szt. Anna nőegylet alapított Prágában intézetet. 1873-ban az alsó ausztriai tébolydában rendeztek be egy osztályt a szerencsétlen gyermekek számára. 1879-ben a Mura melletti Bruckban nyílt meg egy intézet.

Nagy haladást tett az ügy Ausztriában a „Stephanie Stiftung” megalakítása által. Az alsó ausztriai országos bizottság már 1871-ben adatokat gyűjtött a vak, siketnéma és hülye gyermekek számára alapítandó intézetek érdekében. Ezen munkálkodásnak egy vakok intézete volt az eredménye, míg egyéb intézetek alapítását egyelőre további megfontolás tárgyává tették. Majd a „Verein für Erziehung und Volksbildung” vette át a gyengeelméjűek ügyét. Az általa a tartománygyűléshez benyújtott petition-ak az 1-ett az eredménye, hogy a tartománygyűlés kicarta az ügyet az országos közoktatásügyi bizottságnak tanulmányozás végett. Ez időben magánmozgalom is indult egy bécsi gyáros vezetése alatt. E mozgalom következtében az országos bizottság is újból tárgyalta az ügyet. Ezek együtt egy albizottságot küldtek ki, mely a következő pontokba foglalta egybe a szükséges lépéseket: 1./ Mindenekelőtt külön iskola azon gyengeelméjű gyermekek számára, a kik családi ápolásban maradhatnak. 2./ Szükség van nevelő és ápoló intézetekre képesíthető gyengeelméjűek számára és 3./ ápoló intézetekre tompaelméjűeknek. A tartománygyűlésnek bejelentetett az eredmény, mely a tényeket örömmel vette tudomásul és elhatározta, hogy az alapítandó intézeteket támogatni fogja. A bizottság hozzáfogott a szervezés munkájához, egyidejűleg hozzáfogtak a gyűjtéshez is. Ő Felsega lépett legelsőnek az egyesület alapító tagjai közé, ezenkívül a XXI. jótekonyságállamsorsjáték jövedelméből 20000 frt.-ot adományozott az egyesületnek.

A gyors megnyithatásra legnagyobb befolyással volt a Drasschewartineburg lovagnak a bizottság elnökségéhez inté-

zett levele, melyben az intézet céljaira a következő ajándékokat ajánlotta fel: 1./ Biedermannsdorfi kastélyát kerttel, 2./ 50000 frt.-ot alaptőkének, 3./ 5000 frt.-ot a kastély kijavítására, 4./ Biedermannsdorfban fekvő 6 hold szántóföldet. Az intézet 1883-ban nyitotta meg ünnepélyesen Stephania főhercegnő által, ki az egyesület védnökségét már előzőleg elfogadta. 1887-ben már 60 növendék volt, majd az intézetet ki is bővítették, ^{szavak} évenként szaporodott ^{ak} a növendékek száma.

Bécsnek van még egy intézete a H e l l e r -féle / 1895. / ide csak jobb módú szülők gyermekeit veszik fel, az ellátás is igen drága. Magánvállalat lévén, nem ment a nagymérvű önzés- és haszonléstől. - [P r á g á b a n is van intézet.]

A g y e n g e t e h e t s é g ű e k n e v e l é s é n e k
t ö r t é n e t e .

Említettük már, hogy az első németországi intézetet Dr. Kern létesítte Mockernben, Lipcse mellett. E kiváló szakember, kinek alkalm nyílt intézetében a hülyeséget és gyengélméjűséget behatóan tanulmányozni, csakhamar belátta azt, hogy azoknak a gyermekeknek, a kik népiskolában, a normalis értelmű gyermekekkel sem boldogulnak és a kiket a hülyék intézetébe utasítanak, nagy része sem nem hülye, sem nem gyengélméjű / imbecill /, hanem csak gyengétehetségű, vagyis olyan fogyatkozásban szenvedő, a mely csak külön szakszerű oktatást igényel, de a mely miatt az ily gyermekeket a hülyék intézetébe utalni meg nem szükséges. Dr. Kern ezen körülményre 1867-ben Lipcsében a „Pädagogiai Társaság” ülésén tartott előadásában felhívta a pädagogia ^{usok} figyelmét és a gyengétehetségű gyermekek számára külön iskolák felállításának szükségességét hangsúlyozta. Ennek az előadásnak a hatása alatt 1864-ben Stötzner Ernőtől a drezdai siketnéma intézet igazgatójától / ki akkor a lipcsei intézettel működött / „Schulen für Schwachbegabte Kinder” című munka jelent meg, melyben sikra száll

ezen idvös intézmény érdekében. Mikor pedig 1865 -ben a németországi általános tanítóegyesület nagygyűlését tartotta, Dr. Kern indítványára a tanítóegyesület egy, a hülyék és gyengeelméjűek oktatását előmozdító egyesületet létesített. Ez az egyesület ugyanazon év őszén Hannoverben nagygyűlést tartott, a melyen Stötzner tüzetesén kifejtette nézeteit a gyengetehetségű gyermekek oktatását illetőleg. Előadását tetszéssel fogadták és ^{kimondották} elfogadták a következő határozati javaslatot:

„Minden nagyobb városban iskolát kell létesíteni a gyengetehetségű gyermekek számára, hogy eszerenossétlan gyermekek, akiket különben illetőség helyei hatóságai volnának kénytelenek idővel eltartani, szakszerű oktatás által hasznavehető emberökké legyenek kiképezhetők.” A hanoveri gyűlésen Steiner drezdai tanító is részt vett, a ki hazatértekor egy tanítógyűlésen jelentést tevén a tapasztalatokról, annyira megnyerte az iskolai hatóságot, hogy már 1867-ben felállították Drezdában az első iskolát gyengetehetségű gyermekek számára. Ez az iskola ez idő szerint 6 osztályú 1896/7 tanévben 98 növendéke volt, 6 tanító vezetés alatt. Külön tanterve van; ez az iskola mintaszerűnek tekinthető.

A drezdai iskolája példájára csakhamar nemcsak Németország több nagyobb városában létesítettek ilyen iskolák, hanem ^{at} Európa és Amerika több államában is. Jelenleg 60 városnak van gyengetehetségű iskolája a legutolsó statisztikai kimutatás szerint;

Poroszországban 2100 gyengetehetségű gyermek részesül szakszerű oktatásban. Jelesebb ily gyengetehetségű iskola van ^{Leipzig} Lipcsében, Kölnben, Braunschweigban, Elberfeldben, Aachenben stb.

Van iskola Bécsben, Bernben, Zürichben.

Angliában az utolsó 4 év óta foglalkoznak a gyengetehetségű gyermekek oktatásával. Londonnak 20 iskolája van, melyekben 750 növendéket oktatnak. Iskola van Birminghamban, Brightomban.

Franciaországban 1895 óta tapasztalható nagyobb mozgalom a gyengétehetségű gyermekek oktatása terén. Az euban most főfelügyelő, kiváló tanügyi férfi meglátogatta a németországi iskolákat s a francia kormánynak ily iskolák létesítését ajánlotta.

Hazánkban most vajdik e kérdés. Az első kísérletezés Berinza kezdeményezésére a képezhető hülyék Eposti intézetnél történt 1898-ban a gyengétehetségű gyermekek oktatása érdekében. Az azonban csak kezdet, remélhetőleg lesz folytatása is. *Kösz. J. L. 1899. 1. 1. 1. 1. 1.*

7. IRODALOM.

A hülyék nevelésére irányult törekvessel kapcsolatosan az irodalmat is elkezdtek kultiválni az erre hivatott egyének. Már az első intézet /Guggenbühl intézete/ megnyitja - tulajuk - gazdag irodalmi működést vont maga után az Abenabergről, ekkor azonban még inkább csak hírlapokban megjelent közlemények és egyes felolvasásokban nyilvánult. Ma azonban gazdag irodalmi működésről beszélhetünk, a melyben a szellemi joggyakorlásnak minden fásisa kelleképen megtanyolva van.

Barthold „Der erste vorbereitende Unterricht für Schwach- und Blödsinnige“ című 1883-ban megjelent munkájában kellő utbaigazítást nyújt a szerencsétlenek első időbeni oktatásáról. Ugyancsak ő írt egy ABC könyvet is a hülyék oktatásához.

Sengelmann dr. Műszeres utbaigazítást nyújt a hülyék oktatása terén „Systematisches Lehrbuch“ der Idiöten-Heilpflege-ben. Ő igen termékeny író volt. ; e téren több értékezés is írt.

Sollier francia nyelven megjelent lélektani munkája / német fordítás/ orvosi körökben is nagy feltunest keltett. Behatóan foglalkozik a hülyék és gyengeelméjűek lélek- és nevelés-tanával.

Foerster: „Der geistig zurückgebliebene und seine Heilpflege in den ersten Kinderjahren“ szintén behatóan foglalkozik a hülyék lényével és nevelésével. Az itt említett munkákat egy szakember sen nélkülözheti,

messzire vezetne azonban, ha mindazon munkákat felsorolnám, melyek ezen a téren megjelentek. Még csak a magyar munkákról emlékszem meg.

Dr. Lendvay Benő Pozsonyvármegye főorvosa a belügyminiszter megbízásából tanulmányozta a csallóközi hülyeséget s annak eredményét ^{retinismus a Csallóközben} „(A csallóközi kretinismus)” című Pozsonyban megjelent munkájában tette közzé.

Kemény Simon, ki Frimmel volt tanító „Az első magyar hülyék nevelő és ápoló intézetének rövid története” című munkában /Budapest, 1888. / ismerteti röviden Frim intézetét.

Rill József a hülyék neveléséről és ápolásáról szóló kis füzetecskét adott ki 1882 -ben ; az egész Frimmel van szentelve.

Frim J.^{akab} a hülyeség és hülye-intézetek könyvét adta ki 1888 -ban.

Szenes Adolf „A hülyék és azok nevelése 1895-ben munkájában tette közzé; leginkább német munkákból fordított jegyzeteit.

Roboz József is állított össze egy kis füzetecskét német auktorok nyomán: „A gyengorékosok oktatásáról.”

Folyóiratok: Zeitschrift. Drezda. Kinderfehler. Langensalza. Monatschrift. Berlin.

Ellentestek katasztrófái: A hülyék világából. 1913. Budapest.

Skulthéty L. „Könyvtári Érdemvizsgák. 1912.”

Vége.